

Mora-Nisses tunga guldkamp på svåra femmilen

Populäraste skidåkaren i S:t Moritz, Nils Karlsson från Mora, stakar i mål som olympisk guldmedaljör på femmilen efter att ha givit alla sin kraftresurser i ett jobbigt men kallt avvägt lopp.

Det kändes skönt för alla när Mora-Nisse tagit hem guldmedaljen på femmilen. Även norrmän och finnar var de första att erkänna »den mannen mer värd att vinna en olympisk guldmedalj än någon annan skidlöpare».

Man såg på Nisse Karlsson att han nu vunnit sin idrottsliga karriärs största seger. Han försökte verka oberörd, men han var svårt tagen och vi har aldrig sett honom le så besvärat som när han stod framme hos Sven Jerring vid den svenska mikrofonen och berättade om »hur det kändes». Svetten hade torkat i saltränder, fingrarna formades ännu som i kramp efter stavarna och han erkände att det ryckte i ena benet. Nisse hade gjort ett historiskt lopp, t. o. m. på samma varv som en landsman från Dalarna, Per Erik Hedlund, nästan på dagen för tjugo år sedan. Målet ligger ungefär på samma plats i samma dalgång, solen sken liksom då och båda femmilsegrarna hade vunnits överlägset.

Nisse kostade på sig ett leende mot horden av fotografer och filmare, ställde sig på anmodan så att ljuset på bästa sätt skulle falla i ansiktet, berättade villigt och stannade för mera fotografering. Då den schweiziske hejaren och speakern Dolf Mayer i högtalaren bullrade fram ett fullt förståeligt svenskt »Heja Nisse, friskt humör, Nisse, Nisse, Nisse», måste han småle åt artigheten.

Sverige-vännen Mayer begick strax därpå ännu en artighet mot de talrikt församlade svenskarna (mer än hälften av hela publiken) då han läste upp Nisses sluttid på svenska innan han drog den på tyska, franska och engelska!

Då vi strax efter loppet träffade honom mullrade han på svenska fram:

— Gratulerar för Nisse!

För resten förutsatte Dolf att hela den församlade publiken kände den blivande segraren, då han vid starten ropade ut »Jetzt startet Mora-Nisse» — alltså utan efternamn eller nationsbeteckning. Men Dolf är en god schweizare och han dolde ej heller sin förtjusning över att Edi Schild satt »olympiskt rekord» genom att komma sexa — tidigare ha de nordiska länderna alltid lagt beslag på alla poängen i längdloppen.

Man hade redan börjat spinna på den gamla Garmisch-melodien:

*Etta, tvåa, trea, fyra —
Sverige går i segeryra.*

då det med ens började ta emot i dagens lopp och vi fick nöja oss med Nisse-guld, Harald-silver och en femteplacering för Törnqvist medan Herrdin bröt loppet.

Obändige kraftkarlen Harald Eriksson ser litet fundersam ut efter de femmilan och är inte riktigt nöjd med »silvret». »Bättre utdelning hade jag tänkt mig», var hans kommentar.

Det var »snål-kallt på morgonen och spåret verkade inte vidare trevligt. Efter all dagsmejan var det slirigt och det var inte alltid lätt att fara fram med någorlunda parallella skidor. Eftersom banan till stor del var lagd »på skrå», det vill säga dels uppför, dels utför sluttningar hade den undre skidan en benägenhet att skära igenom och rutscha ned. Dessutom var man hela tiden tvungen att se upp för hinder och ständigt vara på sin vakt för att inte bryta skidor och stavar i det hårda föret. Det var en bana för rutinerat folk — andra hade svårt att »palla för» påfrestningarna.

Så var det luften igen. Alla klagade över att »det gick dåligt» med andningen och det var »svårt att få luft».

Vid tidskontrollerna vid 6 och 11 km såg det ut att gå »som vanligt», ty de fyra svenskarna låg på de fyra första platserna. Men vid 20 kilometer började det plötsligt »rasa utför» för Törnqvist och Herrdin som haft fina försprång som tappats. Man undrade vad det berodde på — misslyckad vallning

eller svårigheten med luften? Törnqvist hade länge legat först i spåret och haft 3—4 minuter bättre tid än Kuvaja och Vangen, men passerade blott som 4:de man vid varvningen och på Vanninen hade han förlorat nära fem minuter. Han såg ut att ha tappat luften då han passerade. Hade han vallat om eller vad var det frågan om?

Så småningom fick man reda på att de två svenskarna måst valla om redan efter cirka 20 kilometer och efter denna procedur var de mogna att ta upp kampen på nytt. Mora-Törnqvist satte in all sin dalasisu i jakten efter Vanninen för att kunna ta hem bronsmedaljen, men han fick sträcka vapen.

När man hörde att Herrdin brutit var det inte utan att man längtade efter Gunnar Karlsson, exmästaren på femmilan, som säkert hade skött sina kort väl. Vi kan också gott och väl erkänna att vi skulle satt det allra största värde på den där bronsmedaljen. Det var liksom pricken över i:et som saknades i det storslagna loppet, dubbelsegern till trots. Det var första och enda medaljen vi släppte ifrån

oss här nere; här som vi har traditioner på »alla tre» sedan 1928.

Men, det erkände vi för norska kolleger vid en pratstund kvällen före loppet, den svenska femmilsstandarden är knappast så god som den var 1936 t. ex. På 18 km. har vi för närvarande en uppsjö av goda män, men återväxten på längsta distansen är dålig.

Så får man väl anse att det var rättvist som skedde även om Törnqvist med normal vallning bort klara bronsmedaljen.

Å andra sidan unnade man gärna finnarna framgången att bli trea och fyra. De präktiga bröderna Vanninen, yngst resp. äldst av de 8 pojkarna från Karelen. Storebror Pekka, cirka 35 år, slog igenom som storstjärna 1938, då han vann rader av storsegrar, fick uppleva kriget, belönades för sin tapperhet med befordran från menig till löjtnant. Han deltog i de fenomenala patrulluppgifterna långt bakom den ryska fronten, utförda i nattmörker, isande kyla och många gånger svår korseld. Man har inte rätt att begära att sådana duster skall lämna nerverna oberörda... allra helst som fädernehemmet måst avstås till Ryssland och ett nytt hem skapas. Men Pekka är en finsk björn med den mest underbara kondition.

Lilla Benjamin blev efter vapenstilleståndet förflyttad till Torneå som tullman, väckte beundran i förfölj, mensades ha blivit knäckt av den hårda och grymna finska förvinterutttagningen, som kördes i sträng kyla. Han var så illa därän att man ännu inte i början av denna vecka var fullt säker på att han skulle orka åka. Men Benjamin gav store Anders en match som denne säkert aldrig glömmer.

Duellen mellan de två gav loppet mycket av dess färg. Anders startade tre minuter före och höll överlägset undan, ledde vid 6 km med 1.09, vid 1-km med 1.45, vid 16 km med 1.54 och vid 20 km med 1.55. Vid varvningen sedan svensken valat om hade Vanninen tagit igen försprånget samt de tre minuter som skilde i starttid och var ytterligare 7 sekunder före. Vid 31 kilometer var Anders på uppåtgående igen och passerade 15 sekunder före finnen, men vid 36 km hade finnen åter pressat sig före några sekunder i spåret, alltså med drygt 3 minuter bättre tid. Men svensken kom igen och körde obevekligt ifrån och försprånget var vid 41 km reducerat med ungefär hälften: 1.26 min. skilde då de två och man vågade ställa in sig på att Moras starke kronprins skulle ta igen det förlorade och säkra bronsmedaljen. Men Vanninen gav allt vad han hade att ge. Vid 45 km noterades att svensken detta till trots låg blott 37 sekunder efter, men i spurtan över den sista halvmilen slog han sedan Törnqvist med 15 sekunder.

Storebror Pekka låg vid varvningen 2 minuter före Törnqvist, vid 31 km 55 sek., vid 36 km blott 3 sekunder, vid 41 km två sekunder, vid 45 km fem sekunder och ökade detta försprång den sista halvmilen till 22 sekunder.

Det var dagens fight, den kommer att gå till skidhistorien.

Under tiden hade Harald Eriksson kört så tak-

Helgjutne kraftkarlen Mora-Nisse mottager olympiadens högsta utmärkelse — guldmedaljen.

tiskt att han bärgat silvermedaljen. Det var inget spår för västerbottningen. Han har inte »Mora-Nisses» enorma åkscicklighet och hårdhet och han led förklarligt av det moddiga spåret. Han slog Nisse med drygt en minut under första varvet och vid 31 km hade han ännu 25 sekunders försprång före honom, men sedan fick han kapitulera för den store landsmannens våldsamma forcering.

Det skall erkännas att man var litet tvehågsen för de erikssonska krafterna ett slag, ty vid 36 km hade Benjamin Vanninen tagit in rätt så bra, men vid 41 km var silvermedaljen nästan klar och vid 45 km var den bärgad. Harald höll fint och gjorde en strålande god avslutningshalvmil, då han t. o. m. slog »Mora-Nisse».

Ett speciellt beröm är den nu 41-årige jugoslaven Frantisek Smolej, en gammal bekant för generationer av svenska längdlopare värd. Han har i cirka 20 år tillhört den centraleuropeiska eliten på femmil och en gång — bestämt var det vid VM i Lathis — kom han sexa, passerande sin olympiska bragd i dag. Att bli placerad vid VM är minst lika svårt som vid en olympiad, eftersom länderna då får ställa upp med mer än 4 man per gren och den nordiska konkurrensen alltså är ännu värre.

Starten hade flyttats från kl. 8.01 till 10.01 — finnarna protesterade förgäves — för att hårda morgonföret skulle tina upp. Ett par svåra passager hade lagts om, bl. a. en backe bortåt Pontresina. Samma bana användes för 18 km, men en extra slinga på sju kilometer hade lagts till längst bort mot den italienska gränsen. På gamla 18-km-banan fanns det bara två verkligt jobbiga partier och extrabiten hade inte lika svåra saker att komma

med, men i gengäld var den på sitt sätt jobbig genom att det var så mycket gupp här, ungefär som på ett sågblad.

Ett 40-tal svenskar var i officiellt uppdrag utplacerade på banan med stavar, skidor, mat o. dyl. men dessutom tillkom ett hundratal turister från Sverige, mest dalmasar — som kantade spåret och hejade vilt.

Tullaren Benjamin Vanninen forcerar S:t Moritz-terrängen hårt och elegant. Det är svenskarna som jagas av den sege och tappre finnen.

Herrdin startade hårdast av svenskarna, en vitklädd kanadensare långsammast: den sistnämnde bröt loppet före 6 km!

Martto Sipilä ramlade i en svår backe vid omkring 6 km och bröt ena benet, varigenom den finska styrkan reducerades till tre man. Synd om Sipilä som av finnarna ansågs som den näst Pekka Vanninen mest pålitlige.

Törnqvist som startat som nummer 6 passerade mellan 11 och 16 km norrmanen Vangen och finnen Kuvaja som startat 2 resp. 3 min. före honom och drog genast ifrån. En jugoslav, en schweizare och en tjeck som gett sig i väg som resp. 1, 2 och 5 hade han för länge sedan lagt bakom sig. Det började bli bakhalt för Mora-masen framåt 20-km-kontrollen, norrmanen och finnen närmade sig och samtidigt började också

Herrdin tappa försprång — tur att »Mora-Nisse» och Harald Eriksson åkte som maskiner och praktfullt passerade kontrollerna som tvåa resp. etta.

— Har ni töklister? Jag har så förbaskat bakhalt att jag inte kunde ta mig uppför backen, skrek Anders Törnqvist innan han hunnit fram till den kombinerade vallnings- och matkontroll som Nisse Englund och Holger Häggglöf höll vid ungefär 23.5 km.

— Ta av dej skidorna bara. Här har du blåslamppan och här är uppvärmt klister, svarade Englund.

Och så åkte skidorna av och det blev en väldig fart på Törnkvist som helt utan hjälp fick »töklistera» skidorna. Klockan stod på 11.55 när den helt friska dalmasen med startnummer 6 som förste man anlände till stationen, men innan han hunnit valla, bensintvätta och fettsmörja händerna samt förtära något druvsockervatten hann klockan bli 12.00,30 och finnen Kuvaja, numro 3, samt norr-
mannen Vangen (nr 4) och till råga på allt nr 9, Benjamin Vanninen passera. Nåja, hade vallingen verkligen lyckats så spelade tidsförlusten ingen roll, men annars skulle de 5.30 minuterna bli ödesdigra.

Fem minuter sedan mora-masen försvunnit kom lille, kraftige härjedalingen Herrdin och han klagade också över bakhala skidor.

— Av med planken bara. Törnqvist vallade nyss om, dekreterade Englund bestämt.

Östersundaren fick av sig skidorna illa kvickt och här var verkligen omvallning nödvändig. Kraftig underfrysning fanns. 4.30 minuter tog proceduren.

Båda »olycksfåglarna» hade nått kontrollen i allra bästa kondition. Törnqvist på tredje bästa tiden — halva minuten efter »Mora-Nisse» — och Herrdin på fjärde plats något före Vanninen.

Senare passerande »Mora-Nisse» och Harald Eriksson åkte värds-
hus förbi trots att deras valla inte syntes bättre än Törnqvists.

Herrdin var otursförföljd. Han hade börjat ta igen tid som han förlorat på norr-
männen och finnen Kuvaja, vilka rundat före, då han förolyckades i samma backe där Sipilä bröt benet. Här slog han emot

ett träd och det blev knock out. Tidigare hade han brutit en stav, nu måste han också bryta loppet.

Törnqvist kom som väntat först i mål i överdådig fart, hade litet svårt med balansen i den nära 300 meter långa utförsbacken; var tydligen duktigt trött, avhurrades, men avböjde att prata med Jerring. Klockorna var framme och sekunderna räknades till Benjamin Vanninens ankomst. Han hade tre minuter på sig — c:a minuten för tidigt dök han upp, spurtade mjukt och härligt. Direkt efter framkomsten talade han med gamle polokanonen Pekka Tilkainen i den finska radion. Han berättade för landsmännen om loppet och verkade sannerligen inte tagen varken av den nu troliga bronsmedaljen, den genomgångna sjukdomen eller de fem milen.

Det dröjde bara ett par minuter till »Mora-Nisse» kom och det blev jubel bland svenskarna på läktarna och kring spåret. Man hejade och hurrade gruppvis och aldrig har man väl sett Nisse lägga så stort allvar i en spurt. Han tog i ända till sista stavtaget, tydligen mån om att absolut inte slarva bort en enda sekund. Här skulle pressas till det bittra slutet.

Han hade nått och jämnt stoppat upp farten förrän landsmännen var där med gratulationer. Så langades det fram en mugg Ovomaltin, men det räckte inte utan Nisse tog sig genom folkmassan bort till utspisningsbordet och tog en extra kopp och — sedan han fått tillfälle att lugna upp sig — gick han fram till Jerring där pratstund och fotografering väntade.

Vallastationen som kom att krångla till placeringarna för Törnqvist och kanske även Herrdin. »Professor» Englund ses värma en klisterburk, medan Holger Hägg-löf och Idrottsbladets »Sverker» hjälper till.

Femmilsloppets slut- och kontrolltider

		6 km	11 km	16 km	20 km	Varvn. 25 km	Plac. vid varvn.	31 km	36 km	41 km	45 km	Mål
1	Nils Karlsson, Sverige.....	24,23	45,15	1.10,23	1.24,53	1.49,49	2	2.16,15	2.38,20	3.05,00	3.20,54	3.47,48
2	Harald Eriksson, Sverige	24,20	44,50	1.09,45	1.23,45	1.48,46	1	2.15,55	2.39,10	3.08,00	3.24,50	3.51,20
3	Benjamin Vanninen, Finland ...	25,30	47,25	1.12,45	1.27,06	1.52,37	3	2.19,20	2.41,30	3.11,44	3.29,23	3.57,28
4	Pekka Vanninen, Finland	25,38	47,38	1.13,13	1.28,04	1.53,47	4	2.21,00	2.44,37	3.13,08	3.29,53	3.57,58
5	Anders Törnqvist, Sverige	24,21	45,40	1.10,51	1.25,11	1.55,44	7	2.22,05	2.44,40	3.13,10	3.30,00	3.58,20
6	Edi Schild, Schweiz	25,28	47,08	1.13,01	1.28,53	1.54,01	5	2.22,40	2.47,00	3.18,25	3.36,11	4.05,37
7	Kuvaja, Finland	25,51	48,00	1.14,40	1.29,50	1.57,10	9	2.26,25	2.51,30	3.21,45	3.39,00	4.10,02
	Leif Haugen, Norge.....	25,55	48,20	1.14,56	1.29,59	1.57,27	10	2.25,38	2.53,35	3.26,30	utgått	
	Artur Herrdin, Sverige	24,42	46,08	1.12,45	1.26,57	1.57,07	8	2.26,05	utgått			
	Torleif Vangen, Norge	24,50	47,01	1.14,53	1.30,02	1.55,25	6	2.24,24	utgått			